

การประชุมวิชาการระดับชาติ “นอร์ทเทิร์นวิจัย” ครั้งที่ 7

Northern Research

แนวทางการจัดการระบบการท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก

Guideline for the Management of Tourism System in Huai Pangsa

Community, Mueang District, Tak Province

ธนากร ทังเรือง สุภาภรณ์ บุญทองเถิง และ รณันธร พลชาติ

Thanakorn Thangruang, Supaporn Boonthongtherng and Rananthorn ponchat

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระบบการท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก 2) เพื่อศึกษา วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอก (SWOT Analysis) ชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการระบบการท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้ประกอบการและชุมชน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

การศึกษาระบบการท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยใช้ทฤษฎีระบบการท่องเที่ยวที่ประกอบไปด้วย พื้นที่ภูมิสำเนาของการเดินทางท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา คือ นักท่องเที่ยวจะมีแรงกระตุ้นหรือแรงผลักดันจากสิ่งเร้าที่ขึ้นอยู่กับสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารแล้ว นักท่องเที่ยวจะมีการประเมินถึงศักยภาพในการรองรับแหล่งท่องเที่ยว เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร สถานที่จอดรถและสาธารณูปโภคต่างๆ จึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดกระบวนการตัดสินใจเดินทางไปยังชุมชนห้วยปางสาที่เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว โดยการใช้นาฬิกาความต่าง ซึ่งกระบวนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวที่ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจด้านสภาพแวดล้อม อันได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ เทคโนโลยี สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและกฎหมาย โดยมีแนวทางการจัดการระบบการท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา คือ การจัดเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นำเสนองาน มีการพัฒนาระบบขนส่งไว้คอยรับนักท่องเที่ยวจากจุดหยุดรถโดยสาร เพื่อเข้าสู่ชุมชนห้วยปางสาได้โดยตรง มีการควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยว คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ สร้างอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน ในรูปแบบของการพัฒนาอนุรักษ์ ปกป้อง และหวงแหนทรัพยากรอันมีค่าของชุมชน

คำสำคัญ : แนวทางการจัดการ, ระบบการท่องเที่ยว, ชุมชนห้วยปางสา

Abstracts

This research aims to, 1) to study the tourism system 2) to study the analysis of external-internal environment (SWOT Analysis) and 3) to offer guideline for the management of tourism system in Huai Pangsa Community, Mueang District, Tak Province, by using qualitative research method with interview the main data provider consists of government officials, entrepreneurs, and communities by content analysis methods. The research results of tourism system in Huai Pangsa Community, Mueang District, Tak Province, using the tourism system theory consisted of the tourist generating region of travel to Huai Pangsa community is push factors from attractions and tourism activities. When the tourist received information, they need to assess the potential of carrying capacity, sure as, shops, restaurants, parking places and public utility. Therefore, the tourist decision making process is Huai Pangsa community, which is a tourist destination by using transportation. However, the tourist decision making process depending on the factor of environmental, including physical, technological, sociocultural, economical, political and legal. The guidelines for managing Huai Pangsa Community tourism system are as follows: arrangement the tourism routing and tourism activities, development the transportation system from bus station directly into the Huai Pangsa community, are also control tourist number and consider a carrying capacity, create the tourism unique for tourist learning, an open opportunity for local people in the participate management as well as development, conservation, protect, and to be cherish for the valuable resources of the community.

Key words : Guideline for Management, Tourism System, Pangsa Community.

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมแห่งความหวังที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยมากเป็นอันดับต้นๆ และมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น ชุมชนห้วยปางสา มีที่ตั้งท่าเลียบในตำบลปางมะม่วง อำเภอเมือง จังหวัดตาก เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่เกิดขึ้นใหม่จากการปล่อยน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ท้อ โดยอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ท้อได้ปล่อยน้ำจากอ่างโหล่งสูงแม่น้ำปิงตามฤดูกาล เพื่อจุดประสงค์ทางการเกษตรของประชาชนเป็นหลัก จากแนวคิดของผู้นำชุมชนห้วยปางสาที่มองเห็นถึงศักยภาพของพื้นที่บริเวณชุมชนจึงจัดการประชุมของชุมชนในชุมชนขึ้น เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการลงมติจัดตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสาจึงถือเป็นจุดยุทธศาสตร์หนึ่งที่น่าสนใจในการท่องเที่ยวของจังหวัดตาก ที่กำลังเป็นกระแสนิยม โดยวัดจากปริมาณของนักท่องเที่ยวที่มีมากกว่า 3,000 คนต่อสัปดาห์ และมากกว่า 10,000 คนต่อเดือน ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดรายได้จากการท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นการบริหารจัดการด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชน จะทำให้รับรู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก การศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการระบบการท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก จึงเป็นบทสรุปที่สำคัญต่อภาครัฐ ผู้ประกอบการ และชุมชน สามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้กับแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก ให้มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระบบการท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก
- 2) เพื่อศึกษา วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอก (SWOT Analysis) ชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการระบบการท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ภาครัฐ จะทราบถึงแนวทางการบริการจัดการระบบการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการด้านการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวและชุมชนห้วยปางสา ตลอดจนบทบาทและภารกิจของรัฐที่มีต่อชุมชน
- 2) ผู้ประกอบการ จะมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้นในการปรึกษาหารือ เพื่อกำหนดงานด้านการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- 3) ชุมชน จะได้รับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 2 คน ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปางมะม่วง และ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลปางมะม่วง กลุ่มที่ 2 ผู้ประกอบการกิจการการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ได้แก่ ร้านเช่าแคร์ ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านเช่าห้วยยาง และเจ้าของสถานจอดรถ และกลุ่มที่ 3 ผู้นำชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และ คณะกรรมการของชุมชน
2. การดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่สัมภาษณ์ (In-depth Interview) เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลวิเคราะห์เพื่อสรุปผลวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structures Interview) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจำแนกประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางที่กำหนดไว้ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม และลงพื้นที่สำรวจ

ผลการวิจัย

พบว่า จากตารางที่ 1 พื้นที่ภูมิสำเนาของการเดินทางไปท่องเที่ยวยังชุมชนห้วยปางสา คือ นักท่องเที่ยว (Tourist Generating Region) ซึ่งจะมีแรงกระตุ้นหรือแรงผลักดัน (Push Factors) จากสิ่งเร้าที่ขึ้นอยู่กับสิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ (Activities) ของชุมชนห้วยปางสา จากนั้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้มีการสำรวจรับรู้ข้อมูลข่าวสารแล้ว นักท่องเที่ยวจะมีการประเมินถึงศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นๆ เช่น ที่พักแรม (Accommodation) ร้านอาหาร (Restaurants) แหล่งช้อปปิ้ง (Shopping) จุดให้บริการของนักท่องเที่ยว (Tourist Service / Tourist Center) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการ จึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดกระบวนการตัดสินใจเดินทาง (Departing Tourists) ไปยังชุมชนห้วยปางสา ในระหว่างที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังชุมชนห้วยปางสาโดยการใช้คมนาคมต่างๆ เรียกว่า (Transit Route) เมื่อนักท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสาซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว (Tourist Destination Region) ดังนั้นห้วยปางสาจึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ (Pull Factors) ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวยังชุมชนห้วยปางสา ครบครันที่นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจและประทับใจในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวก็จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวยังชุมชนห้วยปางสาอีกครั้ง (Returning Tourists) ซึ่งปัจจัยทั้งหมดที่จะทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวที่ง่ายขึ้น คือ สภาพแวดล้อมต่างๆ (Environments) อันได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ (Physical) เทคโนโลยี (Technological) สังคมวัฒนธรรม (Sociocultural) เศรษฐกิจ (Economic) การเมือง (Political) และกฎหมาย (Legal)

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอก (SWOT Analysis) ของชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ในประเด็นทฤษฎีระบบการท่องเที่ยว Leiper,s (1995) โดยสามารถนำจุดแข็งในแต่ละองค์ประกอบของทฤษฎีระบบการท่องเที่ยว มาใช้พัฒนา ต่อยอด ให้เป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ส่วนในด้านจุดอ่อนและอุปสรรคนั้น จะเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนา เพื่อให้การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งในด้านโอกาส จะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

จากการศึกษาทฤษฎีระบบการท่องเที่ยว และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอก (SWOT Analysis) ชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก สามารถนำผลการศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการจัดการระบบการท่องเที่ยวชุมชนห้วยปางสา อำเภอเมือง จังหวัดตาก ได้ดังนี้ 1. พื้นที่ภูมิสำเนา (Tourist Generating Region / TGR) 1.1 พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หน่วยงานที่สนับสนุนการท่องเที่ยว อาจจัดเส้นทางท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นำเสนอใจ เพื่อเป็นการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว และเป็นการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะคล้ายกับพื้นที่ภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว และพื้นที่ต่างจากภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว 1.2 ชุมชนห้วยปางสา ควรมีการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้สามารถจัดรูปแบบและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม 2. พื้นที่ระหว่างการเดินทาง (Transit Route / TR) 2.1 ระบบขนส่ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจมีการพัฒนาระบบขนส่งไว้คอยรับนักท่องเที่ยวจากจุดหยุดรถโดยสาร เพื่อเข้าสู่ชุมชนห้วยปางสาได้โดยตรง ทั้งนี้ชุมชนอาจจัดรถรับส่งไว้บริการนักท่องเที่ยวระหว่างแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เพื่อเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น 2.2 จุดแวะพักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดแวะพัก สิ่งดึงดูดใจระหว่างการเดินทาง 2.3 แหล่งท่องเที่ยวระหว่างทางที่มีความเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้การเดินทางไปยังชุมชนห้วยปางสาที่มีแหล่งท่องเที่ยวระหว่างการเดินทางที่น่าสนใจ ได้แก่ ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช วัดพระบรมธาตุ (หลวงพ่อทันใจ) สะพานสมโภชน์กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี หาดทรายทอง ครอบบ้านจีน พิพิธภัณฑสถานเมืองเฉลิมพระเกียรติ กาดนังยองคล้อยยาม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่ออาจมีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นต้น